

Van havo naar hbo: een wereld te winnen

Van de honderd studenten die na de havo aan een hbo-opleiding beginnen, haalt slecht 19% na vier jaar zijn bachelorsdiploma. Wat gaat hier mis? Wat moet er gebeuren? En wat doet Havisten Competent, het samenwerkingsverband van havo-scholen?

door Bas Smies en Frits Roelofs

'Iets met economie en het bedrijfsleven', dat had Kai altijd aangesproken. Economie was immers zijn favoriete vak, met een inspirerende docent en goede cijfers. Bij zijn decaan was hij er snel uit: bedrijfseconomie zou het worden. Met een mooie havo-eindlijst ging hij in september vol goede moed van start. Een half jaar later was hij een van de vele afhakers waar het hbo jaarlijks mee tobt. Te veel gecijferd, te theoretisch, de praktijk was enorm tegen gevallen. Gespreken met zijn ouders, vrienden en de studieadviseur maakten langzaam maar zeker duidelijk wat hij echt belangrijk vond: direct contact met klanten, creativiteit, ondernemerschap. Zaken waar hij eigenlijk nooit eerder bij had stilgestaan, waar hij op de middelbare school ook nooit mee in aanraking was gekomen. De switch naar Small Business en Retail Management bleek al snel wel een schot in de roos.

Havisten Competent (HaCo) is een Nederlands netwerk van 35 havo-scholen. Deze scholen kiezen voor een eigen aanpak om hun havo-leerlingen voor te bereiden op een mooi diploma en een goede overgang naar het hbo. Dit doen ze door in te spelen op de havo-leerlingen met voor het hbo relevante competenties. Studenten die tijdens de havo-opleiding het programma Havisten Competent doorlopen, hebben daar in het hbo aantoonbaar voordeel van vergeleken met studenten die het programma niet hebben gevolgd (onderzoek Kohnstamm Instituut, 2010). De vijf competenties zijn:

1. Het eigen leerproces sturen.
2. Beroepshouding ontwikkelen.
3. Informatievaardigheden ontwikkelen.
4. Probleemoplossend werken.
5. Samenwerken.

Weloverwogen kiezen

Wat ging hier mis? Waarom moet het zo vaak eerst misgaan, voordat studenten tot zelfinzicht en de juiste keuzes komen? Zoals zoveel scholieren volgde Kai een LOB-programma waarin het accent lag op studiekeuze: het bezoeken van open dagen en het doorwerken van interesse-tests op de computer. Het had hem volop de gelegenheid gegeven bevestiging voor zijn eigen aannames te vinden. Waar het aan ontbrak, was diepgaande aandacht voor zijn persoonlijke drijfveren en ontwikkelingsbehoeften en voor zijn studeerkeuze: een actieve, weloverwogen, positieve keuze om te gaan studeren, om zich verder te ontwikkelen. Daarvoor is een vorm van LOB nodig die de leerling dieperliggende vragen stelt naar wie hij nu feitelijk zelf is en welke bijdrage hij kan leveren aan de samenleving. Op die manier zou LOB een goed middel zijn voor een succesvolle overstap van havo naar hbo.

Een andere aanpak

Die overstap is tot op dit moment zorgwekkend. Landelijke cijfers van DUO tonen dit aan. Van alle honderd studenten met een havo-diploma heeft na vier jaar studie 19% zijn bachelordiploma gehaald. Kijken we een jaar later, dus na een vijfjarig verblijf op het hbo, dan heeft 35% zijn bachelor. Weer een jaar verder - dat zesde jaar wordt niet vanuit de regering gefinancierd en is geheel voor rekening van de hbo-instellingen - heeft 49% van de ex-havisten hun studie met succes afgerond. Als we de te onderzoeken periode ook naar voren uitbreiden en die laten beginnen op havo 4, dan is de situatie zo mogelijk nog alarmerender. Van de jongeren die landelijk

gezien in september 2007 in havo 4 begonnen, heeft nog geen 10% na zes jaar een hbo-diploma op zak.

De conclusie lijkt gerechtvaardigd dat de situatie op z'n minst zorgwekkend is. Daarom zouden we de aansluiting tussen havo en hbo anders moeten aanpakken. Twee voorstellen:

1. Gezamenlijke geformuleerde én ervaren verantwoordelijkheid voor studievoortgang tussen havo en hbo. Dat betekent niet alleen bij elkaar op bezoek in de vorm van open dagen, meeloopdagen en inloopavonden, maar echte samenwerking, echt partnerschap, gemonitord en wel.
2. De jongeren zelf er veel meer bij betrekken, in de vorm van partnerschap, hen serieus nemen, hen uitnodigen hun plek in te nemen als aankomend collega, als jonge hond, als... We moeten het eigenaarschap van het LOB-traject veel sterker in

Identiteit havist

Een veelgehoord vooroordeel: een opgepimpte vmbo-er of een mislukte vwo-leerling. Wie is eigenlijk de havo leerling?

- De havist wil graag positieve feedback. HaCo-scholen bieden motiverend onderwijs voor hun havisten, afgestemd op hun specifieke behoeften en mogelijkheden.
- De havist leert het beste door te doen. HaCo-scholen gaan uit van wat havisten nodig hebben en leuk vinden. De theorie toepassen vanuit situaties uit de praktijk.
- De havist houdt van afwisseling en is gevoelig voor sfeer. Op HaCo-scholen werken leraren en leerlingen aan een goede relatie.
- De havist wil weten waarvoor hij leert. Op HaCo-scholen krijgen leerlingen eigen verantwoordelijkheid bij het leren. De opdrachten zijn overzichtelijk en bieden op korte termijn resultaten.
- De overgang van havo naar hbo wordt soepeler door het les-pakket van havisten hierop aan te passen. HaCo-scholen zorgen voor een leerklimaat dat de kans op uitval of vertraging op het hbo verkleint.

handen leggen van de leerling zelf door LOB in te richten als een persoonlijke zoektocht naar talenten en drijfveren. De HaCo-scholen (zie kaders) hebben hierin de nodige stappen gezet. Voorbeelden zijn het door leerlingen zelf verzorgen van een voorlichtingsavond voor ouders over profielkeuze, het lopen van (zelf-georganiseerde) stages in het bedrijfsleven en het actief samenwerken met hbo-studenten bij het maken van het profielwerkstuk. De mentor en decaan treden in het LOB-traject op als kritische sparringpartners, de regie en verantwoordelijkheid liggen in handen van de leerling. Het zelfbeeld van de leerling en de afwegingen die horen bij een bewuste studeerkeuze, krijgen zodoende gedurende het traject steeds concreter vorm.

LOB ben je zelf

Wij denken dat door eigenaarschap vanaf het begin van LOB op school bij de leerlingen te leggen, de jongeren zich serieus genomen voelen want LOB zijn ze immers zelf. Hun eigen verhaal staat dan niet alleen centraal in LOB op het vo, maar ook tijdens de Studiekeuzecheck aan de poort van het hbo en minstens ook in de begeleiding tijdens het eerste jaar op het hbo. Ook weten vo en hbo dan van elkaar wat ze doen, niet alleen rond en vanaf het examen, maar al veel eerder, bijvoorbeeld bij profielkeuze in havo 3. Dit moet dan wel georganiseerd (willen!) worden. Tot slot pleiten wij voor het monitoren van deze ontwikkelingen, niet alleen door functionarissen als lectoren, maar vooral ook met studenten/leerlingen, in artikelen, op ouderavonden, in de media.

En Kai? Hij staat op het punt om zonder vertraging naar zijn derde jaar Small Business te gaan. Hij is inmiddels met drie vrienden/medestudenten een eigen bedrijfje begonnen: 'Student voor Student', waarmee studenten elkaar helpen bij allerlei studiezaken, zoals toetsvoorbereiding en studeerlichting.

Bas Smies en Frits Roelofs zijn bestuursleden van de Stichting Havisten Competent (HaCo).
Zie: www.havistencompetent.nl